

Д
я 44

Як браты бацькаў скарб знайшлі

Малдаўскія народныя казкі

Д
Я44

01

Казка за казкай

**Як
браты
бацькаў скарб
знайшлі**

Малдаўскія народныя казкі

МІНСК
«ЮНАЦТВА»
1994

ББК 84Бел7
Я 44
УДК 882.6-93

Серыя заснавана ў 1981 годзе

Мастак Н. СУСТАВА

Жил на свете человек. Был он старательный и трудолюбивый. А сыновья выросли сильные, красивые, но ленивые. Чтобы как-то приучить их к труду, отец, умирая, сказал, что закопал в огороде золото, но не помнит, в каком месте. Пусть сыновья найдут его...

В сборник включены также сказки «Доброе сердце», «Железный волк», «Алистар Фэт-Фрумос».

8820600000—032
Я — 119—94
М 307(03)—94

ISBN 5-7880-0617-1

© Пераклад. С. Міхальчук,
У. Шахавец, 1994
© Ілюстрацыі. Н. Сустава, 1994

Як браты бацькаў скарб знайшлі

Жыў калісьці на свеце адзін чалавек. У яго былі тры сыны. Быў той чалавек руплівы і працавіты, ніколі без работы не сядзеў. Працаваў ён з саменькай раніцы да позняга вечара і стомы не ведаў. Усюды паспяваў.

Сыны ў яго былі рослыя, прыгожыя, дужыя, а рабіць не любілі.

Бацька і ў полі, і ў садзе, і дома працаваў, а сыны сядзелі пад дрэвамі ў цяньку і языкамі малолі або хадзілі на Днестр рыбы лавіць.

— Чаму вы нічога не робіце? Чаму бацьку ніколі не памагаеце? — пытаўся ў іх суседзі.

— А навошта нам рабіць? — адказвалі сыны. — Пра нас бацька клапаціцца, ён усюды сам спраўляецца!

Так яны і жылі год за годам.

Сыны выраслі, а бацька пастарэў, аслабеў і ўжо не мог працаваць, як раней. Запусцеў у іх сад каля дома, зарасло поле пустазеллем.

Бачаць гэта сыны, а рабіць не хочуць.

— Што ж гэта вы, сынкі, без работы седзіце? — пытаецца ў іх бацька. — Пакуль я быў малады, я працаваў, а цяпер ваша пара прыйшла.

— Паспеем яшчэ нарабіцца, — адказваюць сыны.

Горка зрабілася старому, што сыны ў яго гэтакія гультай. Захварэў ён з гора і злэг.

Тут ужо сям'я зусім збяднела. Сад увесь зарос, здзічэў, выраслі ў ім крапіва ды бур'ян, так што за імі нават дома не было відаць.

Аднойчы паклікаў стары сваіх сыноў і сказаў ім:

— Ну, сынкі, прыйшла мне пара паміраць. Як вы цяпер без мяне жыць будзеце? Працаваць вы не любіце і не ўмеце.

Сцяліся ў сыноў сэрцы, заплакалі яны.

— Скажы нам, бацька, што-небудзь напаследак, парай што-небудзь! — папрасіў старэйшы сын.

— Добра! — сказаў бацька. — Адкрыю я вам адну таямніцу. Усе вы знаеце, што я і нябожчыца ваша маці ўсё жыццё працавалі, спачынку не ведалі. За доўгія гады сабралі мы для вас багацце — гаршчок з золатам. Закапаў я гэты гаршчок каля дома, ды не памятаю, у якім месцы. Шукайце мой скарб, і тады будзеце вы жыць, гора не ведаючы.

Развітаўся бацька з сынамі і памёр.

Пахавалі сыны старога, пабедавалі. Потым старэйшы брат сказаў:

— Што ж, браткі, дажыліся мы да вялікай беднасці, няма за што нават хлеба купіць. Памятаеце, што бацька перад смерцю казаў? Давайце шукаць гаршчок з золатам!

Узялі браты рыдлёўкі і пачалі капаць каля самага дома невялікія ямкі.

Пакапалі яны, пакапалі, але гаршка з золатам не знайшлі.

Тады сярэдні брат кажа:

— Браткі! Калі мы гэтак будзем капаць, дык ніколі не знойдзем бацькаў скарб. Давайце раскапавем усю зямлю вакол нашага дома!

Браты згадзіліся. Зноў узяліся за свае рыдлёўкі, ускапалі ўсю зямлю, а гаршка з золатам так і не знайшлі.

— Эх,— кажа малодшы брат,— давайце ўскапавем зямлю яшчэ раз, ды трохі глыбей! Мо бацька закапаў гаршчок з золатам глыбока.

Згадзіліся браты. Надта ж хацелася ім знайсці бацькаў скарб!

Зноў узяліся ўсе за работу.

Капаў-капаў старэйшы брат — раптам шкрабанула яго рыдлёўка па нечым вялікім і цвёрдым. Закалацілася ў яго сэрца, гукнуў ён сваіх братоў:

— Ідзіце хутчэй да мяне: я знайшоў бацькаў скарб!

Прыбеглі сярэдні і малодшы браты, пачалі памагаць старэйшаму.

Капалі яны, капалі і выкапалі з зямлі не гаршчок з золатам, а цяжкі камень.

Крыўдна ім зрабілася, яны і кажуць:

— Што ж нам з гэтым каменем рабіць? Не пакідаць жа тут! Адвалачом яго падалей ды кінем у роў!

Так яны і зрабілі. Прыбралі камень з поля і зноў узяліся зямлю капаць. Цэлы дзень працавалі, пра яду, пра адпачынак забыліся! Перакапалі яшчэ раз усю сваю зямлю. Зямля як пух мяккая зрабілася. А гаршка з золатам так і не знайшлі.

— Што ж,— кажа старэйшы брат,— ускапалі мы зямлю — не пуставаць жа ёй! Давайце пасадзім на гэтай зямлі вінаград.

— Правільна! — кажуць браты.— Хоць не дарэмна прападзе наша работа.

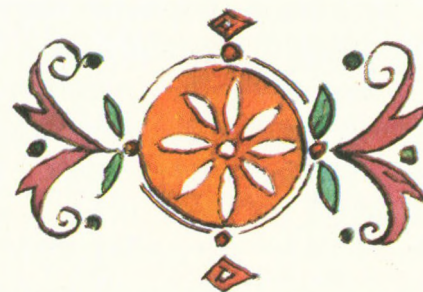
Пасадзілі яны вінаградныя лозы і пачалі даглядаць іх.

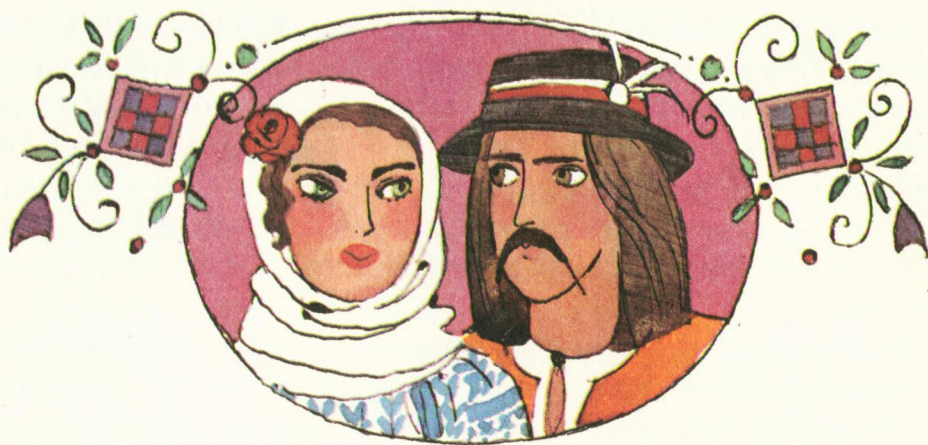
Не вельмі многа часу мінула — разросся ў іх вялікі ды харошы вінаграднік. Паспелі сакавітыя салодкія гронкі.

Сабралі браты багаты ўраджай. Пакінулі сабе колькі трэба, а астатняе прадалі — шмат грошай утаргавалі.

Тады сказаў старэйшы брат:

— Нездарма мы раскапалі ўсю нашу зямлю: знайшлі мы ў ёй каштоўны скарб, пра які нам перад смерцю бацька казаў.

Добрае сэрца

Жыў у адной вёсцы хлопец. Бацьку і мацеры не давялося пацешыцца з сына: рана яны абое рукі на грудзях злажылі. Мусіў хлопец сам думаць, як пракарміцца.

Усяго добра ў яго было — стары конік ды лядашчыя драбінкі. Вось і надумаўся хлопец вазіць у Кішынеў дровы на продаж.

Аднойчы нагрузіў ён драбінкі дрывамі і падаўся, як заўсёды, у горад. Прадаў на базары дровы і паціху ды памалу вяртаецца дадому.

Пакуль ён едзе — не спяшаецца, казка паперадзе па дарозе бяжыць. А па той дарозе ішлі два дзяды. Ідуць не ідуць, ледзьве ногі валакуць, адзін аднаго трымаюцца, адзін аднаго падпіраюць. І даганяе іх фаэтон, запрэжаны

парай шустрых коней. У фаэтоне пан і пані сядзяць.

Дзяды просяць:

— Добрыя людзі, мо падвезяце нас?

— Самі як-небудзь дойдзеце, нічога з вамі не зробіцца, не рассыплецца! — адказваюць пан і пані.

Сцебануў фурман коней, і пакаціў панскі фаэтон далей.

А за ім другі фаэтон коціць, і ў ім два панічы сядзяць.

Зноў просяць дзяды:

— Маладыя людзі, зрабіце ласку, падвясіце, а мы вам век дзякаваць будзем!

— Навошта нам ваша падзяка! — смяюцца панскія сынкі. — З яе футра не пашыеш! — Сцебанулі коней і міма праехалі.

Папляліся дзяды далей па дарозе.

Тут дагнаў іх наш хлопец на драбінках.

— Давайце, — кажа, — сядайце ў мой фаэтон. Падвяду!

— Што ты, хлопча! — кажуць дзяды. — Дзе ўжо табе нас падвозіць! Твой конік і так ледзьве дышае, на ўсе чатыры нагі спатыкаецца.

А хлопец не адступаецца:

— Ды садзіцеся, давяду як-небудзь. Вы ж не цяжэйшыя за тых дровы, што я кожны дзень вазу! За намі ніхто не гоніцца, і нам спяшацца няма куды, паедзем мы паціхеньку, пра тое, пра сёе па дарозе пагамонім, — от і час хутчэй прабяжыць.

Дзяды болей не спрачаліся. Бачаць, што хлопец адшчырага сэрца гаворыць. Залезлі яны ў павозку і паехалі.

Па дарозе пачалі яны, як заведзена, распытваць хлопца пра яго жыццё.

— Ты, хлопча, жанаты?

— Я мо і жаніўся б, ды хто ж за мяне пойдзе,— кажа хлопец.

— А чым жа ты кепскі?

— Кепскі не кепскі, а не сустрэў яшчэ тую, што мне суджана.

— Эх, сынку, дык жа тваю суджаную сёння за другога замуж аддаюць. Паганяй каня, паедзем, тваё вяселле згуляем.

Хлопец, канешне, думае, што дзяды смяюцца. От ён ім і кажа — таксама дзеля смеху:

— Ну, на маім каняку — хоць паганяй яго, хоць не паганяй — спазнюся я на сваё вяселле! Не, відаць, такая ўжо мая доля — ніколі не ажаніцца.

Хлопец не ведаў, што дзяды гэтыя — не проста дзяды і што ходзяць яны па дарогах людзей выпрабоўваць — добрае сэрца ўзнагародзяць, а ліхое пакараюць. І любыя чары ім пад сілу. Ды на тое ж і казка — у казцы без чараўніцтва ніяк нельга.

— Ты не тужы, хлопча,— кажуць яны.— Пагуляеш яшчэ на сваім вяселлі!

І толькі казалі — стары каняка наўгалоп панёс. Імчыцца павозка па дарозе, ды так хутка, што толькі трымайся!

А дарога доўгая, на той бок Прута вядзе.

Падкаціў хлопец з дзядамі да багатага маёнтка. Па ўсім відаць — вяселле там спраўляюць. Гасцей безліч.

Спыніў хлопец свайго каняку каля стайні, а сам з дзядамі пайшоў у дом.

Гаспадар як убачыў іх здалёк, дык нават на парог не пусціў.

— Вам што тут трэба? — пытаецца. А гэта быў той самы пан, што ў фаэtone ехаў.

— Ды вось прыйшлі на вяселлі пагуляць, — адказваюць дзяды.

— Не для вас гэтае вяселле, — кажа пан, — не для такіх галадранцаў, як вы. Ідзіце лепш сваёй дарогай, вам тут няма чаго рабіць.

Ну, калі няма, дык няма. Паехалі дзяды і хлопец прэч адсюль.

Ад'ехаліся трохі і спыніліся каля студні.

Каня распрэглі і пусцілі на поплаў пасвіцца, самі селі адпачыць. Але сядзелі дзяды не доўга, а якраз гэтулькі, колькі трэба, каб добра падумаць ды пачараваць. Не мінула і трох хвілін, як замест бедных падарожнікаў каля дарогі сядзелі два шаноўныя старыя ў багатым адзенні, а хлопец-вазак зрабіўся — цюцелька ў цюцельку — панскім сынкам. А дзяды ўжо так для яго пастараліся, так шыкоўна прыбралі, што адно глядзі ды любуйся. Камізэлька на ім аксамітавая, боты саф'янавыя, шапка золатам вышываная.

Зрабілі дзяды сваю работу і зноў селі ў павозку. Толькі якая ж гэта павозка! У гэтакай толькі цару ездзіць!

І вось зноў паехалі дзяды і юнак да панскага маёнтка.

Як толькі гаспадар убачыў фаэтон, адразу выбег насустрач знакамітым гасцям. Ледзь не да самай зямлі кланяецца.

— Калі ласка, заходзьце, дарагія госці. Само неба паслала вас да мяне ў дом на свята. Будзьце гасцямі на вяселлі мае дачкі!

Узяў ён пад рукі аднаго дзеда і другога, а слуге загадаў

юнака весці. Пасадзіў гасцей за вясельны стол на самае пачэснае месца.

Тут адзін дзед устаў, падзякаваў гаспадару, а потым і кажа:

— Багатае ў вас вяселле — нічога не скажаш! І нявеста прыгожая, і жаніх станісты. А вось ці падабаюцца яны адно аднаму? Як пра гэта ўведаць? А даўней ведалі як. Ёсць у нашым краі такія звычай, з незапомных часоў ён заведзены: на вясельным банкете перакульваюць госці свае талеркі дагары дном, а потым разам падымаюць. Калі жаніх і нявеста даспадобы адно аднаму, яны пад сваімі талеркамі па гронцы вінаграду знойдуць. Давайце і мы так зробім, як нашы продкі рабілі.

Перакулілі госці свае талеркі дагары дном, а як паднялі, бачаць — адна гронка вінаграду ляжыць пад талеркай нявесты, а другая — пад талеркай юнака прыезджага.

— От праўда і выйшла напаказ, цяпер відаць, хто суджаны.

Гаспадар траха локці не кусае ад прыкрасці, а нявеста рада-радасная.

Давялося жаніху ўстаць і пайсці са свайго вяселля, а хлопец-вазак сеў побач з нявестай. І зноў зашумела вяселле!

Адно нашы дзяды нават крошкі ў рот не бяруць. Што ім пададуць, яны кожны пачастунак то да рукава паднясуць, то да каўняра, то да падолу.

Убачыў гэта гаспадар дома, набраўся смеласці і кажа:

— Даруйце мне, госці дарагія, але хачу я ў вас спытаць, чаму вы не ясце, не п'яце, а ўсё вашаму адзенню прыгожаму падносіце?

— Дык гэта ж у вас так заведзена — не чалавека паважаць, а яго адзенне, — кажуць дзяды.

Расхінулі яны крысе сваіх дарагіх убораў, і пазнаў гаспадар тых самых дзядоў, якіх ён прагнаў.

Сорамна яму зрабілася, ён і прыкусіў язык.

Усё свой канец мае, і гэты банкет да канца падышоў. Маладыя пацалавалі рукі бацькам, развіталіся з гасцямі і рушылі ў дарогу — да жаніха дадому. І дзяды з імі паехалі.

Каля студні зноў спыніліся — і зноў усё стала па-ранейшаму. Ні шыкоўнага фэтона, ні шустрых коней. Жаніх зноў зрабіўся простым вазакom, а дзяды — жабракамі падарожнымі.

— Ну, красуня, — пытаюцца дзяды ў нявесты, — хочаш сабе такога мужа? Не пабаішся за бедняка пайсці?

— Не пабаюся, — кажа нявеста. — На багатых я нагледзлася, усяго ад іх нацярпелася, толькі добрага слова ад іх не чула. А ваш жаніх і ласкавы, і вясёлы.

— Ну, а ты, хлопча, чаго хочаш для новага жыцця? Прасі, не бойся.

— Ды мне б работу добрую знайсці, каб жонку карміць і людзям радасць дарыць.

— Усё будзе, як ты хочаш, — кажуць дзяды. — Едзь на бераг Днястра, убачыш там хатку пакінутую ды стары човен. От і вазі людзей з берага на бераг — і ў ясны дзень, і ў непагадзь.

Развіталіся маладыя з дзядамі і паехалі далей на сваіх драбінках.

На беразе Днястра ўбачылі яны і хату, і човен — усё, як казалі дзяды.

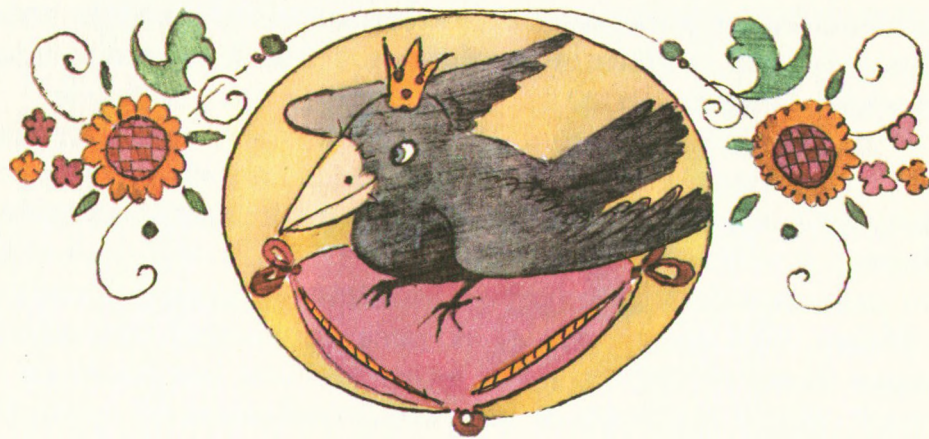
Зайшлі яны ў хату, а там, нібыта хто іх чакаў, — прыбрана, памыта, у печы выпалена, на сталі ў гаршках гарачая страва паруе.

З таго часу пачаў хлопец вазіць людзей з аднаго берага Днястра на другі. Толькі гукнуць яго, а ён ужо тут як тут і гоніць свой човен па хвалях — і ў буру, і ў дождж, і ў дзень, і ўночы.

І кожны яму дзякуе, здароўя-шчасця жадае.

Можа, ён і цяпер жыве, людзям служыць і сам не тужыць.

Жалезны воўк

Жыла-была жанчына. Цяжкім было жыццё яе, у беднасці і галечы праходзілі дні яе, і адзінай уцехай быў сын-падлетак, які дапамагаў ёй у працы. Неяк у зіму адну лютую ўсхадзілася завіруха, сумёты намяло высокія — свету не відаць. Раніцай, калі сцішылася мяцеліца і ўзышло сонейка яснае, выйшаў хлопец з лапатаю снег адкінуць, сцежку расчысціць.

Працуе ён сабе ды раптам чуе, як з дрэва варона закаркала:

— Кіррр, кар, кар, кар... Кіррр, кар, кар, кар! — плача бедная варона, аж сэрца разрываецца.

Хлопец прыслухаўся:

— Кірр, кар, кар, кар,
Кірр, кар, кар, кар!
Вецер сіверны гуляе,
Снегам поле замятае,
Кружыць злосна завіруха,
Лес дрымучы стогне глуха,
Пра вясну не чутны весці,
Ды няма чаго ўжо есці.
І калі ж бяда міне?!
Ох, як цяжка, млосна мне!
Кірр, кар, кар, кар,
Кірр, кар, кар, кар,
Хто цяпер мяне ўратуе,
Таму шчасце прынясу я.

Праслязіўся хлопец і, добра ведаючы, пачым фунт ліха, — не адзін раз сядзеў ён такі галодны, што і на белы свет глядзець не хацелася, — паклаў лапату і крыкнуў:

— Гэй, ляці сюды, варона,
Гора мне тваё знаёма;
Не журыся, не бядуй, —
Ў маёй хаце зазімуй.

Падляцела да яго варона, і пачаў ён з таго часу карміць яе, даглядаць. Не адзін раз апошні кавалак беднай птушцы аддаваў. А калі прыйшла вясна-чараўніца ды пацяклі, зазвінелі ручаіны, падзякавала варона хлопцу ад душы і сказала:

— Дарагі ты мой, хадзем у царства вароняе, там жыве

мая матуля; за дабро, што ты мне зрабіў, аддзячыць яна табе ўсім, што ёсць лепшае на свеце; будзе даваць яна табе маёнтак, палацы, казну багатую, але ты папрасі адну толькі падушачку, на якой яна стаіць.

Выслухаў хлопец словы вароны, ды і пайшлі яны ўдваіх у дарогу далёкую. Ішлі яны, ішлі, не дзень і не два, і ўвайшлі ў царства гэтага роду птушынага. Рада была ім старая варона, задала банкет на ўвесь свет, сталы ламаліся ад рознай яды і пітва, песні цудоўныя звінелі, бо спявалі гэтыя песні жар-птушкі звонкімі галасамі сваімі.

— Што ж мне падараваць табе, хлопец мілы, як аддзякаваць за дабро, за выратаванне жыцця майго дзіцяці? Ты прагнаў маю тугу і даў узамен шчасце неабдымнае. Скажы, чаго табе хочацца: маёнтка, палацаў, казны багатай, — усё табе дам...

— Не асмелюся я такога багацця прасіць, даволі мне адной падушачкі, што пад нагамі ў цябе ляжыць, — адказаў хлопец, ён з першага позірку прыкмеціў, што варона скача на прыгожай падушачцы.

— Прасі, хлопец, што душа твая жадае, дам я табе скарбы незлічоныя, будзеш ты самым багатым чалавекам у свеце, — угаворвае яго варона.

— Нічога іншага мне не трэба, хачу я падушачку, на якой ты скачаш.

Убачыла старая варона, што хлопец настойвае на сваім, няма куды ёй падзецца, аддала падушачку.

— Беражы яе як зрэнку вока, — параіла яна яму на развітанне, — ды глядзі, не надумайся распароць яе, каб усярэдзіну зазірнуць. Як вернешся дадому, нарабі безліч

загонаў шырокіх, і тады толькі можаш успароць падушачку.

— Зразумела,— адказаў хлопец і падаўся дадому.

Ішоў ён, ішоў, ды ўсё не дае яму спакою жаданне распароць хоць трошкі падушачку ды зазірнуць у яе. «Або ашукалі мяне, або цуд вялікі ў падушачцы схаваны. Калі яна параіла мне такія загоны вялікія падрыхтаваць,— думаў хлопец,— значыць, шмат усялякага дабра ў падушачцы схавана; давай паглядзім». Толькі ён ледзь-ледзь надпароў падушачку, а з яе як паваліць жывёліны розныя: коні, валы, каровы, статкі авечак, свіней... Кідаецца хлопец ва ўсе бакі, стараецца сагнаць іх у адно месца, ды нічога не атрымліваецца: разбегліся яны хто куды. Ubачыў, гаротны, што нічым дапамагчы сабе не можа, ды і заплакаў горкімі слязамі. Ахапіла яго роспач, свет белы яму нямілы. І вось адкуль ні вазьміся падышоў да яго жалезны воўк, такі вялікі, магутны, што ад крокаў яго зямля дрыжала.

— Чаго ты, малойча, плачаш? — запытаў воўк, зубамі ляскаючы.

— Як мне не плакаць, калі спасцігла мяне няшчасце такое.— І раскажаў ён ваўку ўсё, што з ім здарылася.

— А што ты мне дасі, калі заганю ўсю скаціну назад?

— Калі здолееш зрабіць гэта, вазьмі сваю долю, так, каб і я не быў пакрыўджаны, ды і ты не прагадаў.

— Узяць я і без цябе магу, колькі мне захочацца, і ты ніяк мне не перашкодзіш.

— Нічым іншым аддзякаваць не магу. А табе што б хацелася?

— Мне хацелася б цябе з'есці, калі жыццё табе наймілейшым здасца.

Задумаўся хлопец і так вырашыў: хай будзе потым, што будзе, толькі б скаціну загнаць ды матулю сваю парáдаваць, ад беднасці вызваліць.

Абабег жалезны воўк вакол статкаў незлічоных, заляскаў зубамі, нібы ў званы зазваніў, ды і загнаў скаціну ў падушачку.

На развітанне зноў напамніў жалезны воўк хлопцу, што тады па яго прыйдзе, калі жыццё яму наймілейшым здасца.

Пайшоў хлопец сваёй дарогай, а воўк пабег аднаму яму вядомымі сцежкамі.

Вось прыйшоў хлопец дадому, зрабіў загоны вялікія-вялікія, колькі вокам са страхі мог ахапіць, потым распароў падушачку і выпусціў статкі незлічоныя. Чутка пра гэты цуд увесць свет абляцела, і шмат баяр ды цароў думалі яго цясцямі быць, толькі ён і слухаць не хацеў.

Усё жыў ён з думкай горкай, чакаючы той страшнай хвіліны, калі жалезны воўк з'явіцца па абяцанае і нават костачак ад яго не пакіне. Ubачылі людзі, што сохне добры маладзец, як кветка ад восеньскіх замаразкаў, ды і сказалі яму проста: «Жаніся, хлопец, што марудзіш». Ён туды, сюды, усё ім зубы загаворваў. Але аднойчы так яго прыціснулі, што ён не мог адкруціцца ад праўдзівага адказу:

— Эх, людзі добрыя, ажаніўся б я, не задумваючыся, ды вось баюся, што, як пачну гуляць вяселле, прыйдзе жалезны воўк і з'есць мяне.— І раскажаў ім усё, як было.

— Ну, вось яшчэ чаго спалохаўся!

— Жаніся, хлопец, не адважыцца воўк да нас прыйсці,

а калі і сунецца, ведаем мы, як шкуру шэрую з яго злучіць.

— Знайшоў чаго баяцца, жаніся, не журыся, ну а воўк хай толькі з'явіцца, знойдзем на яго ўправу.

— Не такія ўжо мы аблавухія, каб воўк да нас сам на ражон лез: жаніся, хлопец, не раздумвай.

Паслухаўся хлопец дарадчыкаў сваіх ды і вырашыў жаніцца.

Радасць і шчасце панавалі на тым вяселлі, танцам не было канца, але толькі сабраліся ўсе каля сталоў святочных, каб выпіць за здароўе маладых, як з-пад зямлі жалезны воўк вырас, вось-вось гатовы жаніха схачіць.

Усе скамянелі ад жаху, бо ніхто ад пачатку свету не бачыў ваўка такога. Увесь жалезны, клыкі доўгія і вострыя, вочы вялікія, як талеркі, хвост, што таполя, а сам такі цяжкі, што яго ледзьве зямля трымала.

— Ау-ау! Жаніх шчаслівы, праглыну я цябе ўмомант,— завуў воўк, зубамі ляскаючы.

А на стала перад жаніхом ляжаў каравай, і, адчуваючы, што замест вяселля, замест радасці закаханых будуць слёзы, стогны і хаўтуры, замест песень, замест скрыпкі — няшчаснай удавы крыкі, загаварыў каравай гучным голасам:

— Пачакай, воўк жалезны, пацярпі трохі ды мяне паслухай.

Не вельмі хацелася ваўку слухаць, але прысеў ён, чакае.

— Перад тым як у зямлю мяне пасадзіць, насенне маё пратручваюць, я ўсё цяплю, цярпі і ты, воўк!

— Цярплю! — ускрыкнуў воўк.

— Потым мяне выносяць у поле чыстае, засыпаюць у сеўні прамяністыя ды хаваюць у зямлю цёплую. А я цярплю, цярпі і ты, воўк!

— Цярплю!

— А ў зямлі я аджываю, тоўсты пласт прабіваю, поле зелянее, зямля маладзее, а ўзімку ад маразоў мая душа ледзянее. Потым снег мяне засцілае, нада мною мяцеліца гуляе, нават і след мой знікае, а я цярплю, цярпі і ты, воўк!

— Цярплю!

— А калі вясна прыходзіць, то сагрэе, то падмарозіць, а потым, калі пацяплее, зямлю бараной разрыхляюць і катком мяне прыціскаюць; я цярплю, цярпі і ты, воўк!

— Цярплю!

— І яшчэ не ўсё. Пойдуць дажджы, я расту ўсё вышэй, вецер каласы хістае, да зямлі бязлітасна прыгінае, а потым людзі жнуць мяне сярпамі, косяць косамі, а потым малоцяць, па баках калоцяць, а я цярплю, цярпі і ты, воўк!

— Цярплю!

— А потым мяне ў млын вязуць, жорнамі труць, жорнамі расціраюць, у муку ператвараюць, а я цярплю, цярпі і ты, воўк!

— Цярплю!

— З млына дадому прывязуць, на вагі пакладуць і — дрыжы не дрыжы — замесяць у дзяжы, потым на кавалкі крамсаюць і ў гарачую печ саджаюць, а я цярплю, цярпі і ты, воўк!

— Цярплю!

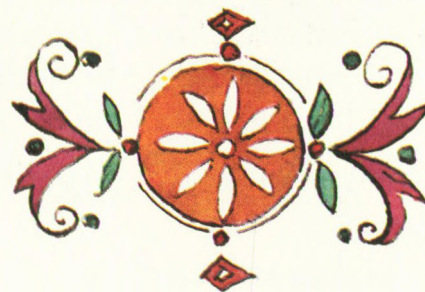
— І вось, калі лёгкая рука, то і хлеб выйдзе добры, а

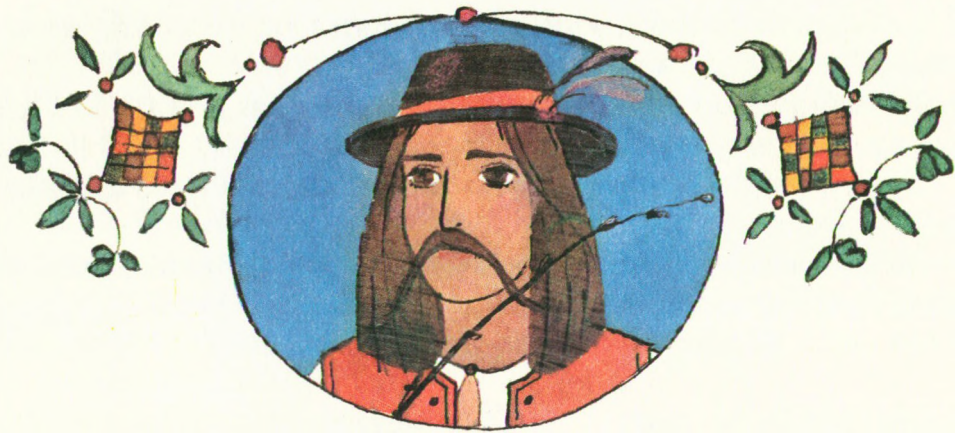
калі месіць няўмека, то і хлеб будзе нікуды не варты, палопаны. Лопні і ты, воўк!

— Лопну! — і толькі сказаў гэта воўк, як адразу ж лопнуў на дробныя кавалачкі.

Зноў запанавала на вяселлі радасць. Цэлы месяц балявалі.

І я на тым вяселлі быў, казку гэтую пачуў, калі баляваў, і вам слова ў слова раскажаў.

Алістар Фэт-Фрумос

Відаць, здарылася гэта калісьці, а калі б не было, то людзі не расказвалі б.

Не на небе, на зямлі, у адной даліне, у адным сяле жылі былі дзед і баба, ды такія старыя, што ледзьве ўжо хадзіць маглі. Надзеяй і падмогай для іх у той час быў адзіны сын іх Алістар. Рос ён паслухмяным, паважаў бацькоў і бацькоўскі дом, а працаваў за семярых. Старыя ўжо дажывалі апошнія свае дзянькі і, раней чым развітацца з белым светам, паклікалі да сябе сына і далі яму апошні наказ:

— Алістар, дарагі, як праводзіш нас у апошнюю дарогу, пашукай у пучку базіліку, што за бэлькай, зялёную сцяблінку і панюхай яе тры разы.

— Добра, бацька і маці, — сказаў Алістар.

З галашэннем і плачам правёў ён бацькоў да магілы, а

калі вярнуўся дадому, знайшоў зялёную сцяблінку ў пучку базіліку. Была яна меншая і танчэйшая за іголку, але як толькі панюхаў яе Алістар адзін раз — умомант адчуў, што сілы ў яго прыбыло ўтрая, панюхаў другі раз — яшчэ гэтулькі сілы прыбавілася, а дакрануўся да яе трэці раз — магутная сіла забілася ў яго жылах. І аб чым ні падумаў бы юнак, усё адразу ж ажывала і паўставала перад яго позілкам.

Працаваў Алістар не складаючы рук, але ўсё ж не мог выбрацца з беднасці. І ў адзін цудоўны дзень вырашыў ён падацца ў белы свет: а можа, шчасце яму ўсміхнецца. А калі пайшоў ён, то ішоў-ішоў, пакуль не дайшоў да нейкіх харомаў. Адкуль было ведаць яму, што гэта за харомы і каму яны належаць? Узрадаваны, што сустрэў нарэшце жыллё, пастукаў ён у вароты і адразу ж убачыў перад сабой страшэннага змея-дракона.

— Добры дзень, — сказаў падарожны.

— Дзень добры, — адказаў дракон.

— Ці не знойдзеца, змей, работы ў цябе, хоць у двары? — запытаў Алістар.

— А як жа, мне вельмі патрэбен слуга. Праходзь.

Увайшоў Алістар у двор і ўбачыў там мноства свірнаў, хлявоў — усё, што належыць мець багатаму пану. Змей жа пачаў адразу вучыць яго, як і што ён павінен рабіць, а сам усё думаў: хутчэй бы вечар, каб прыкончыць падарожніка і з'есці.

За працай непрыкметна падкраліся прыцемкі. Аднекуль з поля вярнуўся драконаў сын; сеўшы за стол, усе павячэралі, а неўзабаве пайшлі спаць хто куды. Сыну свайму дракон паслаў на адной прызбе, накрыўшы яго

чырвонай коўдрай, і паставіў побач запаленую свечку, Алістара ж паклаў на другой прызбе, накрыўшы яго коўдрай чорнай, як сама зямля. Свечкі яму ён не запаліў. Пачаў парабак гадаць: «Што надумаўся гэта дракон? Не дарэмна ж стараецца». Не спіцца Алістару — усё думае ён, а змеі толькі прыляглі — адразу захраплі так, што вокны задрыжалі. Круціцца наш хлопец з боку на бок, але ўсё дарэмна: ні на хвіліну не можа звесці вачэй. «Лягу я лепш на месца драконавага сына», — вырашыў ён. А калі ўжо надумаўся так зрабіць, падхапіўся хуценька, наблізіўся да прызбы, дзе спаў змееў сын, падняў яго лёгка на рукі, — а той і не зварухнецца, — і паклаў на сваёй прызбе, накрыўшы чорнай коўдрай. Потым лёг на месца змеевага сына, і адразу ж адолеў яго сон.

Ноч схавала за вяршыні ўзгоркаў серабрысты месяц, нібы хацела, каб змееў сон быў мацнейшы ды спакайнейшы, бо здаўна вядома: чым спакайней воды ракі, тым яна глыбей і шырэй і тым цяжэй яе пераплысці. А калі зусім апусціўся месяц за ўзгорак, стары дракон прачнуўся. Абуджэнне яго было страшным, як абуджэнне звера ад зімняй спячкі. Схапіў ён цяжкі кінжал, на ўсю даўжыню востры, як брытва, і выйшаў на двор. Вось і прызба, дзе ён паклаў спаць Алістара. Узняўся кінжал у паветра — джык! джык! — адляцела галава спячага. Не ведаў змей, што забіў сына свайго. Ды і адкуль было ведаць яму, калі вакол такая цемень — хоць вока выкалі. Потым стары дракон запаліў у печы і ўсё падкладваў дровы, каб паспець падсмажыць сваю здабычу да світання. Алістар жа акамянеў ад здагадкі, што ўсё гэта павінна было здарыцца з ім. Усхапіўся хуценька на ногі, узяў свечку і — фу-фу! — га-

сіць яе, а яна не гасне; тады ён яе вобзем, але не можа ні кинуць, ні загасіць. Не адстае свечка ад рукі і не гасне, усё ярчэй разгараецца. Ubачыўшы гэта, пабег Алістар прэч, толькі пяткі заблішчалі. Бяжыць, спяшаецца, а свечка дарогу яму асвятляе. Калі змей апамятаўся і паглядзеў удалечыню, убачыў ён не знічку, а бягучую свечку, узяўся і закрычаў:

— Свечка, свечка ты мая,
Ў ноч глухую не ляці,
А вярніся лепш у дом —
Госця ярка асвятці.

А свечка ўсё аддаляецца і аддаляецца. Тады павярнуўся дракон да дома ды як закрычыць у шаленстве:

— Эге-гэй, дракона сын,
Путы сну цяжкога скінь
Ды за свечкаю — бягом
І вярні яе ў наш дом!

Але як мог адказаць яму сын, калі быў забіты? Шукае яго дракон у доме, у двары, кліча, ды дарэмна стараецца.

— Уздзену я спачатку Алістара на ражон, а потым прывяду агеньчык-свечку, — сказаў змей і, схапіўшы цела мерцвяка адной рукой, галаву — другой, падаўся да печы. Ідзе, спяшаецца і каля печы раптам пазнае твар сына свайго. Застыў на месцы ад жаху пракляты дракон, нібы акамянеў, прыгнечаны горам. Зразумеў ён, нарэшце, што нарабіў. Схапіў кінжал, пагнаўся за свечкай, за Алістарам. Закружыўся, як пярэварацень, і ўсюды, дзе ступаў, скалы з громам руйнаваў, дрэвы з карэннем вырываў, зям-

лю ў бездань кідаў. І вось усё бліжэй і бліжэй ён да ўцекача, — нібы цемра хмар насоўваецца на Алістара. Той жа паспеў дабегчы да вялікай ракі, шырокай і глыбокай, кінуўся ў ваду з ходу і паплыў. Ужо Алістар быў на тым беразе, а дракон толькі падбягаў да вады. А падбегшы, спыніўся, бо не ўмеў ён плаваць, і пачаў крычаць ды праклінаць Алістара:

— Эге-гэй, пёс Алістар,
Гэта свечку ты украў,
Майму сыну смерць паслаў!

Алістар жа з таго берага яму ў адказ:

— Сціхні, змоўкні, пёс-дракон,
А не спыніш ты выццё,
Страціш і сваё жыццё!

Павярнуў змей дадому з бядой ды горам сваім, а Алістар пайшоў і пайшоў па сцежцы няходжанай, кветкамі ўпрыгожанай, па траве каласістай. Ідучы так, не-не ды паглядае ён на свечку і хоча загасіць яе, — а яна ўсё ярчэй разгараецца; спрабуе пагасіць полымя рукой — яно свеціцца і ў руку не пячэ; набліжае яго да сябе — кашуля не загараецца, — такое полымя ўжо было ў той свечкі: пячы не пякло, запальваць не запальвала, а святціць святціла.

— Цьфу, пракляцце, што за ліха: трымаецца за мяне, нібы дзяды за авечку, — кажа Алістар. — Можа, у торбу яе пакласці?

І як толькі развязаў торбу, свечка адарвалася ад рукі, паплыла і лягла на дне торбы. Крочачы так па сцежках ды па дарожках, дайшоў Алістар да харомаў нейкага пана,

дзе і знайшоў прыстанак. А пан той, упэўніўшыся, што ён — юнак працавіты і разумны, зрабіў яго старшым над конюхамі. Выдзеліў яму каморку, як астатнім слугам, і пачаў юнак жыць там ды парадкаваць.

Усё ішло сваёй чаргой, ды знайшоўся сярод конюхаў падлюга, які пажадаў падлабуніцца да пана, і пачаў ён зжываць Алістара з белага свету і капаць хлопцу яму. Аднойчы кажа ён конюхам:

— Мэй, што б нам прыдумаць, каб пазбавіцца ад гэтага Алістара?

— Ціпун табе на язык, дурань! Хіба ты не бачыш, што чалавек гэты — як добрае пшанічнае зерне? — казалі яму конюхі.

Аднак здрадлівая думка пусціла ўжо карані ў галаве няшчаснага, і аднойчы прыйшоў ён да пана з такімі словамі:

— Ты, напэўна, і не ведаеш, пан, чым надоечы хваліўся Алістар?

— Калі скажаш, буду ведаць.

— Казаў ён... э... э... што, калі пажадаеш, прывядзе табе драконавага каня.

— Драконавага каня? Кліч яго да мяне.

Пабег конюх, не памятаючы сябе ад радасці, знайшоў Алістара, і той з'явіўся да пана.

— Мэй, чым гэта ты хваліўся конюхам?

— Нічога не ведаю, пан.

— Навошта хітруеш? Ці не ты казаў, што можаш украсці драконавага каня?

— Знаць не знаю, пан, і ведаць не ведаю.

— Яны мне хлусіць не будуць.

— Як мог я, пан, сказаць такое, калі толькі падумаю пра драконавага каня, — лыткі дрыжаць.

— Не пярэч і выконвай маю волю. Калі не прывядзеш драконавага каня ў маю канюшню, будзе твая галава там, дзе зараз пяткі.

Нічога не зробіш, пакланіўся Алістар пану нізка і падаўся ў дарогу. Ідзе ён, ідзе з раніцы да вечара, прайшоў большую частку дарогі і каля поўначы дайшоў да драконавых харомаў. Ціхенька падкраўся да канюшні, прашмыгнуў усярэдзіну, а конь, як пачуў яго, заржаў на ўсю моц тры разы. Неўзабаве пасля гэтага пачулася: туп! туп! туп!.. — гэта дракон бег да канюшні з агнём у руках. Алістар прысеў, пакруціўся на адной пятцы тры разы вакол сябе, ператварыўся ў муху і — жж...жж! — паляцеў пад страху канюшні.

Перапалоханы дракон агледзеў усе куткі, злазіў пад яслі, абшукаў усё вакол канюшні — нікога. Супакоіўшыся, пайшоў у дом і лёг адпачываць. Алістар жа вылецеў з-пад страхі і хацеў ужо схпіць каня, ды дзе там, упарты конь не даецца ў рукі ды ржэ ўсё мацней.

Зноў прыбег змей з агнём, агледзеў усё вакол, абшукаў кожны куток канюшні, і зноў — нікога жывога.

— Цьфу, каб цябе сабакі загрызлі, чортаў конь, чаго дарэмна ржэш, спаць не даеш? — узлаваўся змей, схпіў тоўстую дубіну, што трапілася пад руку, і давай пералічваць рэбры беднаму каню. — Паспрабуй заржаць яшчэ раз, калі вярнуся, шкуру злуплю.

Пайшоў змей у свой палац, а калі ўсталявалася цішыня, вылецеў зноў Алістар з-пад страхі канюшні, ператварыўся ў чалавека, наблізіўся да каня, — а той больш не

ржаў, — вывеў яго ў двор, асядлаў і... змей у доме пачуў толькі: трап... трап... — гэта аддаляўся конь разам з Алістарам.

Раз'юшаны, пусціўся змей на ўвесь дух за імі ў пагоню. Алістар жа, малайчына, усё шпорыць каня, паганяе, але і страшыдла дракон не адстае. Толькі паспеў Алістар пераплыць вялікую раку, як змей дабег да берага і закрычаў:

— Эге-гэй, пёс Алістар!

Гэта свечку ты украў,

Майму сыну смерць паслаў,

Лепшага каня сагнаў!

Алістар яму ў адказ:

— Сціхні, змоўкні, пёс-дракон,

А не спыніш ты выцце,

Страціш і сваё жыццё!

Павярнуў змей назад, ледзьве валочачы ногі і кусаючы сабе пазногці ад злосці. Алістар жа памчаўся хутчэй за вецер да маёнтка гаспадара. Каля парога злез ён з каня, перадаў яго гаспадару, а той быў так рады, нібы злавіў самога бога за бараду.

Але ж даўно вядома, што зайца хорт хапае, над суслікам каршун у небе лятае, а зло дабро са свету зжывае.

Не было спакою Алістару, зноў конюх-нагаворшчык пайшоў да пана і сказаў:

— Пан, багаты ты, разумны і шмат што ведаеш, а што вакол робіцца, да слыху твайго не даходзіць.

— Што ты хочаш сказаць, гавары ясней.

— Надоечы хваліўся Алістар: калі пажадаеш, драконаву кушму табе прынясе.

— Няўжо?

— Так і казаў, пан.

— Кліч яго сюды. Зараз жа каб тут быў.

Пайшоў той даручэнне выконваць, перапалохаў усіх дваровых людзей, і знайшоўшы Алістара, хуценька прывёў яго да пана.

— Мэй, Алістар, чым ты хваліўся конюхам?

— Нічым, пан.

— Не дарэмна яны кажуць, што, калі я пажадаю, прынясеш кушму драконаву.

— Няпраўда гэта, пан.

— А я кажу — праўда, і так яно будзе! Каб драконава кушма была ў мяне, а не — дык развітвайся з сонейкам ясным ды з заўтрашнім днём.

Змоўчаў Алістар і зноў падаўся ў дарогу, бо ведаў, калі затрымаецца хоць трохі, узлзецца пан так, што забудзеш нават, адкуль ты родам.

Ішоў ён, ішоў, а як пачаў падыходзіць да двара дракона, убачыў над сабой хмары чорныя і грозныя, узнялася страшэнная навальніца, і паліў такі дождж, які не даводзілася яму бачыць ні перад гэтым, ні пасля. Уверсе гром і маланкі крамсалі хмары, унізе вада размывала зямлю. Цяжкай, амаль непраходнай зрабілася дарога Алістара. Але хлопец прайшоў і праз віхор, і праз дождж, а каля двара дракона пакруціўся тры разы вакол сябе, зрабіўся кошкай і пачаў мяўкаць і прасіцца ў дом. Жонка драконава крычыць мужу:

— Уставай, прачніся, ідзі адчыні дзверы, бо дождж залье бедную кошку.

Устаў змей неахвотна, толькі дзверы адчыніў, кошка — шыг! — у дом і да печкі. Змей вярнуўся, глянуў кошцы ў вочы ды як закрычыць:

— Гэта Алістар! Ага, папаўся ты мне нарэшце!

— Што з табой, муж, ты, відаць, з глузду з'ехаў, ці не надумаўся ты забіць такую прыгожую кошку?!

— Я яго па вачах пазнаю. Гэта Алістар ператварыўся ў кошку.

— Кладзіся спаць і выкінь з галавы насланне.

Кошка ж лашчыцца да гаспадыні, а тая яе гладзіць. Змей пакрысе супакоіўся, забыў пра свае змрочныя думкі, лёг каля печы і заснуў. Калі ж задрамала побач і змяіха, кошка ціха-ціха падкралася да змея, як умеюць падкрадвацца кошкі, і пацягнула з-пад галавы яго кушму. Цягне-цягне, ды скрануць з месца не можа. Ператварылася тады кошка ў чалавека, ды незнарок зачাপіла змея, той прачнуўся і адразу ж схапіў яго.

— Ага, папаўся ўсё ж! Казаў жа я, што гэта Алістар. Уставай, змяіха, запалі ў печы, сёння нам ёсць што засмажыць на вячэру.

— Падумаць толькі, праглыні яго пустыня, і каму магло прыйсці ў галаву такое!

Запаліла змяіха ў печы, а потым агледзела Алістара і ўбачыла, што ён такі худы — скура ды косці.

— Э-э-э, ды тут і смажыць няма чаго, — кажа змяіха. — Гасі агонь, будзем яго спярша адкормліваць.

І пачалі яны карміць яго перапечкамі з адборнай мукі,

арэхамі ды салодкім малаком, каб ён таўсцеў ды вагу набіраў. Алістар папраўляўся, а праз месяц так патаўсцеў, што замест вачэй відаць былі адны шчыліны.

— Вось цяпер самы час засмажыць яго, — радаваўся змей. — Змяіха, запалі агонь у меднай печы, а я пайду паклічу гасцей.

Сказана — зроблена. Змяіха запаліла ў меднай печы, нагрэла яе дачырвана, паклала на прыпечак лапату, паклікала Алістара і кажа яму:

— На лапату ўзбірайся
І ў печ падавайся!

Алістар узяў і стаў на лапату нагамі.

— Кладзіся! — крычыць яму змяіха.

Сеў тады Алістар на край лапаты, звесіўшы ногі.

— Падбярэ ногі!

— Як?

— Кладзіся на спіну і выцягни іх.

— Угору?

— Уніз!

— То ўгору, то ўніз, чорт цябе зразумее.

— Кладзіся, кажу, і выцягни ногі.

— Дык жа я выцягнуў, а ты апусціць загадала.

— Цьфу, няўдача, легчы на лапату не ўмее.

— Адкуль мне ўмець, калі вочы мае зроду не бачылі ні лапаты, ні печы. Пакажы, як трэба легчы.

— Злазь! — закрычала змяіха, узлезла на лапату, лягла на спіну, выцягнула ногі, рукі ўздоўж цела, а Алістара толькі гэта і трэба. Ледзьве лягла змяіха зручней, ён — хоп лапату! — і ў адзін момант закінуў змяіху ў самую

глыбіню печы, потым — трах! — прыкрыў добра заслан-
кай, і... памінай яе, як звалі.

Алістар жа пайшоў у пакой змея, схапіў яго кушму і —
дадому. Ідзе сабе, песню спявае, а ў гэты час змей, радас-
ны, вяртаецца з гасцямі ў свой палац, садзіць іх за стол,
частуе віном, потым ідзе да меднай печы. Калі адчыніў ён
засланку і ўбачыў змяіху, яго ледзь удар не хапіў. Узяў
ён кінжал і, пакінуўшы гасцей, пагнаўся за Алістарам.
Імчаўся ён з хуткасцю маланкі, з вачэй яго іскры сыпаліся.

І выкідваў кляты змей
Пару з ноздраў, дым з вушэй,
І усюды, дзе ступаў,
Горы ў бездань ён скідаў.

Калі дракон дабег да ракі, Алістар ужо знікаў з яго
вачэй. Разгневаўся змей, закрычаў:

— Эге-гэй, пёс Алістар!
Гэта свечку ты украў,
Майму сыну смерць паслаў,
Лепшага каня сагнаў,
Потым знёс кушму маю
І у печы спёк змяю!

Алістар павярнуўся і адказаў яму:

— Сціхні, змоўкні, пёс-дракон,
А не спыніш ты выццё,
Страціш і сваё жыццё!

Потым не спяшаючыся пайшоў да гаспадаровых харо-
маў. Як убачыў пан найцудоўнейшую кушму, ад радасці

сэрца ў яго зайшлося. Ну і прыгожая была гэтая кушма! Аўчынка вілася серабрыстымі кольцамі, па баках — абшыўка з каштоўных каменяў, а свяцілася так, што вачэй нельга было адвесці. Ох і радаваўся пан!

Не паспеў Алістар адпачыць з дарогі, як зноў пан кліча:

— Мэй, ты, кажуць, хваліўся конюхам, што, калі я пажадаю, прывядзеш мне і самога дракона.

— Хлусяць яны, пан.

— Як гэта хлусяць?

— Разваж сам, пан, як я мог сказаць гэта, — дракон жа ёсць дракон, яго не здабудзеш, як каня або кушму.

— І слухаць цябе не хачу, каб быў мне змей.

— Што ж, пайду, пан, паспрабую выканаць і гэтую тваю волю, не магу не паслухаць.

Раней чым падацца ў дарогу, знайшоў Алістар у двары панскім сякерку, нажоўку, долата, скоблю, шпунты, склаў усё гэта ў мех і пайшоў сабе. Каля змеевых харомаў зрабіўся ён дзядком з барадой да каленяў, з сівой галавой, згорбленым ад старасці, з тварам маршчыністым і бледным. Як падышоў ён да змеевых варот, пачаў людзей заклікаць:

— Гаспадары паважаныя і людзі знатныя, каму патрэбны бочкі, няхай да мяне падыдзе. Майструю я цабэркі і бочачкі для віна, і вялікія бочкі раблю.

Змей, як пачуў, паклікаў яго да сябе ў двор, і дамовіліся яны, што бондар зробіць яму некалькі новых бочак, а астатнія — адрамантуе.

Пачаў майстар бандарыць і за некалькі дзён зрабіў дубовую бочку, што вачэй ад яе нельга было адарваць. У змея ад радасці сэрца заскакала ў грудзях, як убачыў, якія бочкі выходзяць з-пад рук майстра.

— Ну, цяпер ужо не будуць цячы мае бочкі, — кажа ён бондару.

— Не будуць цячы, калі ты дапаможаш мне.

— Што дапамагчы?

— Стары я, кепска бачыць пачаў і не магу заўважыць усе дзірачкі, каб рагозам іх забіць.

— Дапамагу табе, дзед.

— Калі так, лезь у гэтую бочку, агледзь яе: ці няма дзе прасвету паміж клёпкамі.

Улез змей у бочку, агледзеў усе клёпкі, але не знайшоў ніводнага прасвету.

— Не, дзед, клёпка ў клёпку ўвайшла — так добра яны складзены і абструганы.

— Пачакай, цяпер я прыкладу яшчэ днішча, пагля-дзіш, ці добра падышло.

Прыклаў Алістар адно днішча, прыклаў другое.

— Ці відаць што-небудзь?

— Ніводнай дзірачкі.

— А ты надзьміся, прыкладзі сілу, праверым, ці трывалая бочка.

Змей надзімаецца, распірае бочку.

— Мацней! — крычыць майстар.

— Уф, уф, уф! — чуецца з бочкі.

— Надзімайся як толькі можаш, прыкладзі сілу!

Ніводзін абруч не падаўся, ніводная клёпка не скранулася на бочцы. А змей крычыць ужо:

— Не магу больш!

— Ну, дык прымай работу на здароўе.

— Ты што? Выбі днішча, бондар. Выпусці мяне.

— Не, будзеш там цяпер сядзець, змей, як міленькі, та-

му што маеш справу ты зусім не з бондарам, а з Алістарам.

— Ах ты, пёс Алістар! Зноў ты папаўся мне!

І пакаціў Алістар бочку, а ў ёй, як вавёрка ў коле, круціўся змей, то адбіваючы сабе бакі, то галавой аб днішча б'ючыся. Так каціў Алістар змея да самага парога панскага дома. Як пачуў пан, што Алістар вярнуўся, выйшаў на двор, хвалюючыся і здзіўляючыся, бо з таго часу, як жыў, чуў пра драконаў, але бачыць не бачыў.

— Алістар, выбі хутчэй днішча, я на яго паглядзець хачу.

— Не, пан, калі адкрыю бочку, прыкончыць ён нас усіх.

— Зрабі тады адтуліну, не церпіцца мне зірнуць на яго.

Алістар узяў свярдзёлак, пракруціў дзірку, і як толькі пан прыклаўся да яе вокам, змей пацягнуў у сябе паветра, а з ім і пана ў дзірачку, як нітку, так што ад таго і следу не засталася.

— Вось табе,— сказаў Алістар,— змея хацеў, на смерць наляцеў.

Забіў ён дзірку шпунтам і пайшоў шукаць вялікі казан. Потым напоўніў казан смалой і паставіў яго на агонь. Праз нейкі час,— а ён старанна падкідаў дровы ў агонь,— закіпела смала так, што пачала ўжо выплюхвацца з казана. Алістар знайшоў вядро, выцягнуў з бочкі шпунт і пачаў ліць гарачую смалу на дракона.

— Ох-ох-ох... браток ты мой,— завываў змей так, што дрыжыкі па спіне пабеглі.

Калі смалы было ўжо мала, голас яго ледзьве чуўся, і тады Алістар кінуў змея на кучу дроў, што знайшліся на двары, падпаліў іх, і згарэў змей, нават попелу ад яго не засталася.

Пазбавіўся нарэшце Алістар ад змея, пазбавіўся і ад пана і, стомлены, пайшоў у сваю каморку адпачыць. Толькі адчыніў ён дзверы, — свечка, што гарэла ўвесь час на прыпечку, закалыхалася раптам з боку ў бок, запалала ярка і, нібы ў казцы, ператварылася ў дзяўчыну, маладую і такую прыгожую, што хоць стой увесь дзень і глядзі на яе.

Зачараваны Алістар падышоў да яе, ласкава абняў і пяшчотна запытаў:

— Скажы, дарагая, хто ты і чаму так пакутуеш: хадзіць не ходзіш, гаварыць не гаворыш, а толькі гарыш увесь час, сама, відаць, не ведаеш чаму?

— Дарагі Алістар Фэт-Фрумос, скончыліся цяпер мае пакуты, ты пазбавіў мяне ад іх, забіўшы ненавіснага пса-дракона.

І пачала дзяўчына расказваць, як украў яе змей, жадаючы зрабіць жонкай сына свайго, але яна не згаджалася, і тады змей пракляў яе: колькі будзе ён жыць, гэтулькі будзе яна свечкай, якая гарыць увесь час, але нікога не грэе і нічога не запальвае.

— І так было б шмат гадоў, калі б не было на свеце цябе, мой дарагі, і не вызваліў бы ты мяне ад змеевых чар.

Алістар абняў яе, пацалаваў, паклікаў бацькоў і ўсіх людзей у наваколлі, і згулялі яны вяселле, ды якое вяселле!

Шмат людзей сабралася там — балявалі ды весяліліся, быў і я сярод іх, піў-еў, не памятаю колькі. Можна, і сёння гуляў бы разам з імі на вяселлі, калі б не прыйшлося вам казку расказваць аб тым, што здарылася з Алістарам Фэт-Фрумосам.

З М Е С Т

ЯК БРАТЫ
БАЦЬКАЎ СКАРБ ЗНАЙШЛІ.

Пераклад С. Міхальчука

3

ДОБРАЕ СЭРЦА.
Пераклад С. Міхальчука

8

ЖАЛЕЗНЫ ВОЎК.
Пераклад У. Шахаўца

16

АЛІСТАР ФЭТ-ФРУМОС.
Пераклад У. Шахаўца

26

Литературно-художественное издание

**КАК БРАТЬЯ
ОТЦОВСКИЙ КЛАД НАШЛИ**

Молдавские народные сказки

Для дошкольного возраста

Минск, издательство «Юнацтва»

На белорусском языке
Літаратурна-мастацкае выданне

**ЯК БРАТЫ
БАЦЬКАЎ СКАРБ ЗНАЙШЛІ**

Малдаўскія народныя казкі

Рэдактар Н. І. Мірончык

Мастацкі рэдактар Ю. Ц. Цярэшчанка

Тэхнічны рэдактар С. А. Абрамчук

Карэктар Д. Р. Лосік

Здадзена ў набор 05.07.90. Падпісана да друку 25.11.91.
Фармат 70×90¹/₁₆. Папера афсетная. Гарнітура Кудра-
шэўская энцыклапедычная. Афсетны друк. Ум. друк. арк.
3,51. Ум. фарб.-адб. 14,47. Ул.-выд. арк. 2,11. Тыраж
16 000 экз. Зак. 484.

Выдавецтва «Юнацтва» Міністэрства інфармацыі Рэспуб-
лікі Беларусь. Ліцэнзія ЛВ № 7. 220600, Мінск, Машэ-
рава, 11.

Мінскі ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга паліграф-
кампінат МВПА імя Я. Коласа. 220005, Мінск, Чырво-
ная, 23.

«ЮНАЦТВА»